

Slyším zvony

Narodila se pod Beskydy, v kraji velebného, křehkého ticha. V dětství měla komplikovaný vztah k lidem, o to víc milovala zvířata. V té době na valašské vesnici byla zvířata často vnímána jako účelová a užitková věc. Ona však je krmila a povídala si s nimi. Ještě se ale měla naučit hovořit s lidmi. Zvládla to dokonale. Už skoro třicet let píše Zuzana Maléřová knihy naplněné lidskou účastí a jímavými příběhy.

„Narodila jsem se v pravé poledne a vyzvánění zvonů byl prý první zvuk, který jsem slyšela. Pak jsem vyrůstala v blízkosti kostela a hřbitova a zvonění byla má ‚časová orientace‘. Potulovala jsem se po vesnici a okolních lesích, krmila jsem všechny psy a také ‚pouštěla na procházku‘ sousedům domácí zvířata včetně koz a králíků. A zatoulané či poraněné kočky jsem nosila domů. Jednou jsem přinesla z pole i hnízdo myší a snažila se rodiče přesvědčit, že jsou to ptáčky. Musela jsem být doma se stmíváním, když jsem to nestihla, ozvalo se hlasité zapískání na prsty mého táty. Občas mne hledala půlka vesnice... Právě podle zvonů jsem poznávala rytmus denního života. Zvony zvonily k obědu stejně jako zvaly ke mši svatě, ke svatbě či křtinám, večer varovalo klekání, a když někdo odešel, ozval se umíráček. Když jsem letos v únoru slavila jubileum, přišla mi krásná fotografie zasvězené radhoštské kaple s textem: K tvým narozeninám ti daruje hora Radhošť cukrový dort, který pro tebe zvoní. A skutečně, 1. února v pravé poledne se jako dárek pro mne rozezněly zvony na Radhošti.“

ZROZENÍ SPISOVATELKY

Zuzanina rodina byla muzikální, oba dědové hráli na harmoniku a trubku, maminka zpívala při každé činnosti, tatínek hrál na housle (jako kluk dokonce i v kostele), bratr na akordeon, teta na klavír, ona sama na kytaru. Rodiče vytvořili kolem

Sport je pro Zuzanu Maléřovou jevištěm, na němž už malí kluci začínají chápat, že porážka má stejnou cenu jako vítězství. Na snímku se svou knihou Příběhy z tribuny.

Cyrano z Bergeracu se stal celoživotní láskou a inspirací Zuzany Maléřové. Právě jemu je určen úvodní dopis její nejnovější knihy, která se pár měsíců po vydání dočkala několika dotisků.

dcery atmosféru svobody a samoty, ve které byl velký prostor pro fantazii a vlastní svět. „Byla jsem jiná, a i když mi možná někdy nerozuměli, jednoduše mne zahrnují citem. Vášnivě ráda jsem četla, ale nejen to, ráda jsem si s knihami hrála, pořád jsem je prohlížela, vypisovala si z nich...“

Každý pátek jí rodiče dali deset korun a velkou tašku a ona ji v místní knihovně zaplnila knihami až po okraj, vypůjčení jedné stálo padesát haléřů. Výběr knih byl ponechán na ní, a tak si často půjčovala knihy pro dospělé. Již v první třídě tak „louskala“ Leska a bídu kurtizán stejně jako Cyrana z Bergeracu. Ten se stal její celoživotní láskou a inspirací. Vyrůstala v přesvědčení, že rytířskost a srdce naplněná touhou mají i drsní horalé.

Svět kolem ní byl plný zajímavých lidí. Ráda vzpomíná na babičku z kněhyňské samoty, kde se narodila maminka. „Chalupa stála uprostřed kopce obklopená lesy, srny chodily až na zápraží, babička přinesla ze sklepa orosené domácí máslo a pekla výborné koláče v peci. Spala jsem u ní na seně a často ji hladila, bylo mi jí nějak líto. Malá, drobná, v dlouhých sukních a šát-

ku. Kolem chalupy bylo plno borůvek a kopec na jaře rozkvetl sněženkami, bledulemi a zvláštními bílými narcisy.“ Idyla? Rozhodně ne, spíš záchytná kráska v realitě tvrdého života na kotárech. Jen krůček od dětských zážitků k psaní.

„Jednoho dne jsem před tatínkem vyslovila, že bych chtěla poznat valašskou spisovatelku Marii Podešvovou. Vyrázili jsme na vrch hory Soláň, kde v krásném srubu manželé Podešvovi pobývali. Zaklepal, byli jsme pozváni dál a já do života získala novou babičku. Tak jsem jí říkala a ona se mi na dopisy podepisovala ‚Tvoje bábi ze Soláně‘. A i když jsem si stále tvrději přála být veterinářkou, tady už asi vliv na mou budoucí cestu byl patrný. Vzpomínám si, že jsme se třeba zavřely každá v jiné místnosti a daly si za úkol, že napíšeme povídku. Když jsme práci skončily, vzájemně jsme si svá ‚díla‘ četly. Především se ale na Soláni sjížděli malíři, hudební skladatelé, básníci, herci a babička mi ukázala lavičku u horského jezera (jsem přesvědčená, že je to ta z Mahenovy básně) a místo, kde se ‚scházejí géniové, aby hovořili s člověkem‘. Tak jsem začala psát a zkoumat, co je člo-

věk, a sama hledám to místo, kde se slétají géniové, aby s ním promlouvali. A nacházím ho i tam, kde by ho nikdo nečekal. Třeba pod střechou fotbalové tribuny.“

FOTBAL A LITERATURA

Zdá se to neuvěřitelné, ale jedním z důležitých témat skoro dvacítky knih někdejší vesnické rodačky je kopaná. Už její prvotina Život je kulatý z roku 1988 byla inspirovaná příběhy lidí s hlubokým zájmem o sport. Nešlo však o vyprávění, z něhož bychom mohli vyčíst informaci o výsledku utkání nebo o tom, jak záračně kdo chytil penaltu. Avšak ani Ota Pavel nepsal o branách, bodech a vteřinách, nýbrž o životě. Zuzana Maléřová kráčí v jeho stopách. Sport je pro ni jevištěm, na němž už malí kluci začínají chápat, že porážka má stejnou cenu jako vítězství a že rýhy na kůži fotbalového míče nejsou rozměrem imaginárního umělce, ale svědectvím o tom, že v zápase o něco šlo.

Zuzana vyrostla na fotbalovém hřišti. První vjem, ten typický ruch a zvuky utkání, si pamatuje ještě z kočárku. Tatínek byl fotbalista, stejně jako oba jeho bratři, jejich synové, a především starší bratr,

Foto Jana Pertáková

Zleva přítel rodiny Stanislav Zindulka, tchyně Blanka Bohdanová, Zuzana Maléřová, syn Jeroným, dcera Alžběta a manžel Vlado Bohdan

kterému Zuzana moc fandila. Už tehdy ji víc než výsledky zajímaly vztahy a souvislosti života a tvorby. „Rozložení jednotlivých hráčů v týmu, jejich úloha, typologie, zařazení sociální i intelektuální je náš zmenšený svět. Pro mnoho lidí možná nečekaná výzva zkusit psát o lidském hledání hodnot skrz tento sport, který má mimo jiné více herních variant než šachová partie.“

ŽENA STVOŘENÁ PRO RÁDIO

Mimořádná porce empatie, talent popisovat vlákna vztahů, probouzení silných, a přitom delikátních citů, domýšlení a spojování zdánlivě nespojitelného, umění vést důvěrný dialog s partnerem učinily ze Zuzany nejen literátku, ale i osobnost jako stvořenou pro rozhlasovou práci. S mikrofonem se spřátelila velmi záhy a pochopila, že upřímnost a věrohodnost jsou vlastnosti, jimiž může rozhlasový autor a moderátor oslovit posluchače. „Rozhlas pro mne znamená setkání s lidmi, kteří chtějí naslouchat. Vyšlu k nim slovo, příběh a on v jejich fantazii žije jedinečným životem. V tom je rozhlas krásný. Nikdo vám neukáže obrázek, jak má váš hrdina vypadat. Každý mu dá tvář podle vlastní představy.“

Obliba Zuzaniných rozhlasových výpovědí byla vždy mimořádná. „Snad posluchači vnímají, že se snažím přenést určitou emoci, prožitek, ve kterém se společně můžeme potkat. Měla jsem štěstí na krásné pořady, v nichž jsem mohla jít hlouběji a „tíšeji“, blíž k lidským pocitům. Když jsem dělala nedělní Dobrá jitra, posluchači se k mým textům chtěli vracet, znovu je prožít. Tak vznikla kniha Viděla jsem jitra (vyšla už třikrát a je opět nesehnatelná), na základě jiného pořadu v ČRo vznikla kniha Šťastná hodina, jejíž druhé vydání je rovněž rozebráno. Někdy mi připadá nesku-tečně, že se posluchači k našim společným ráům stále vrací.“

Rozhlas milovala od dětství. Jejím nejoblíbenějším pořadem byl ur-

čitě Hajaja. Jak to malé děvčátko mohlo napadnout, že ten pán, co jí vypráví pohádky, při kterých se dívá na obrázek andělíčka strážníka nad svou postýlkou, jí nabídne tykání a řekne: „Já jsem Bróda...“ I on byl ogar Bečvou křtěný a šumné valašské děvčice si nemohl nevšimnout, když se mu začala jako divadelní elévka svěřovat se svými literárními touhami v zákulisí Národního divadla, kam po studiích nastoupila jako tisková mluvčí činohry.

SEDM KRÁSNÝCH LET

Divadlo je místo plné života, nese v sobě tajemství, svobodu myšlení. A spoluprožívání, naléhavost i varování. „Alespoň já jsem měla možnost se takového divadla dotknout, mít pocit, že neseme zodpovědnost za dobu, ve které žijeme, kterou tvoříme. Díky divadlu vzniklo několik mých knih. Například Počítání času jsem napsala na základě představení Čechovova Višňového sadu, které v Národním divadle režíroval Ivan Rajmont. Inscenoval hru o pře-

Foto Vlado Bohdan

S dcerou Alžbětou, zpěvačkou a studentkou italského gymnázia, a synem Jeronýmem, studentem umělecké výtvarné školy a fotbalistou Dukly Praha

Foto Jana Pertáková

Svou zatím poslední knihu Dopis Cyranovi pokřtila Zuzana Maléřová na jevišti Ypsilonky v únoru 2015

lomu století o sto let později. Hledala jsem stopu našich životů a osudů skrz představitele jednotlivých rolí této inscenace, v jejímž podtextu jsem četla: „Zničeno je téměř všechno a vytvořeno ještě není nic.“

V Národním divadle působila od roku 1990 do roku 1997. V téže době byla literárně mimořádně plodná – napsala čtyři knihy věnované převážně lidem od divadla. Důvěrně poznala osobnosti nejen naší přední scény a ve svých knížkách se k jejich uměleckým a životním osudům vracela i později. Neomezovala se na literární projekty, pro Českou televizi v rámci cyklu /Ne/obyčejné životy natočila dokumentární filmy například o Stanislavu Zindulkovi, Lubomíru Kostelkovi či Blance Bohdanové. V roce 2009 měla autorský pořad v Divadle Viola, na jehož základě vznikly dvě knihy. Od roku 2008 vystupovala v představení Národního divadla uváděného na scéně Divadla Kollowrat Barevný život – benefice Blanky Bohdanové.

Foto rodinný archiv

S rodiči a bratrem. Rodiče vytvořili kolem dcery atmosféru svobody a samoty, ve které byl velký prostor pro fantazii a vlastní svět...

DOPIS CYRANOVI

Také její dosud poslední kniha souvisí s divadlem, i když jen volně. Má zvláštní formu – je plná dopisů. Jedny nazvala „cyranovskými“, neboli „dopisy v zastoupení“, což jsou takové, které mnoho let psala jménem někoho jiného. Vychází z reálných bytostí, nejčastěji z okruhu svých přátel, a píše dopisy blízkým, láskám, kolegům, manželkám, druhům... Úvodní dopis píše svému dávnému hrdinovi Cyranovi.

Ač kniha vyšla teprve nedávno, své čtenáře si už našla. Křest proběhl na jevišti Ypsilonky při příležitosti autorčina jubilea v únoru 2015 a v krátkém čase vyšla už potřetí. „V takové chvíli sdílím vedle radosti i obavu ze zodpovědnosti. Aby mne neobrala o schopnost riskovat, jít do nových věcí i za cenu, že se spletu, že zklamau. Ale jsem si jistá, že to právo na risk je i pro mé věrné čtenáře nadějí, že je neomrzím.“

Dopis Cyranovi je jednoznačně Zuzaninou knihou nejosobnější a nejdůvěrnější. Bylo by nemoudré rozebírat jeden dopis po druhém. Přece však stojí za to udělat výjimku. Toto dojemné vyznání po čtvrtstoletém manželství napsala Zuzana svému manželovi Vladovi Bohdanovi: „Miluješ pískovcové skály, rád se jich dotýkáš, jdeš až na vrchol. Myslím, že jsem tvou skálou. Máš mě jistou, ale musíš být pořád pozorný. I to je na skálách krásné. Jsou křehčí, než vypadají. Musíš být opatrný, aby se neodlomilo něco, co nás zraní.“

Není těžké si povšimnout, že stejně jako ve všech svých předchozích knihách i tady autorka „odkrývá hledí“ a upřímně dává všanc všechno, co je pro ni důležité. V jejím „cyranovském poslání“, spíše sebezpytném než soku nebezpečném, se ukrývá naděje, která se neschleje slovy, nýbrž srdcem: že totiž lidé jsou v podstatě dobří. Možná to není mnoho, ale s tak mocným přesvědčením se dá vyhrát nad zlobou světa.

■ Milan Švihálek, publicista